

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ (Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU (Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a vnějších vztahů EU)

DOKUMENTY SZBP EU (Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

Ing. Mgr. Jan Němec

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

OBSAH

OBSAH.....	2
EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ.....	3
ISLAND.....	3
ZEMĚ ZÁPADNÍHO BALKÁNU.....	4
BOSNA A HERCEGOVINA.....	6
CHORVATSKO.....	7
HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU.....	9
KAZACHSTÁN – PREZIDENTSKÉ VOLBY.....	9
NIGÉRIE – VŠEOBECNÉ VOLBY.....	10
EVROPSKÁ POLITIKA SOUSEDSTVÍ.....	11
POBŘEŽÍ SLONOVINY.....	13
SÝRIE.....	14
ČERNOBYLSKÝ SUMMIT, UKRAJINA.....	15
DOKUMENTY SZBP EU.....	17

Kontakt:

Jan Němec, tel. 2237, email: nemecj@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ

(Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

ISLAND

Pozadí

Island je kandidátskou zemí na vstup do EU od června 2010, již v červenci téhož roku byly zahájeny přístupové rozhovory. Přestože je Island považován za zemi, která je z kandidátů vstupu do Unie nejbližší, stále přetrvávají některé zásadní konflikty, jež by mohly celý přístupový proces zkomplikovat. Vedle sporů ohledně rybolovu je to zejména dluh vůči Velké Británii a Nizozemsku, který vznikl po krachu islandských bank a z požadavku uhrazení pohledávek britským a nizozemským věřitelům.¹

O způsobu vyrovnání dluhu, jež vláda dojednala, proběhlo v březnu 2010 referendum, v němž voliči výraznou většinou vyjádřili svůj nesouhlas. Islandská vláda následně dojednala podmínky nové, které v únoru 2011 odsouhlasil parlament. Stejně jako v předchozím případě však odmítl parlamentem schválený plán podepsat prezident Olafur Grimsson, jenž opětovně postoupil návrh k referendu.²

Aktuálně

9. dubna se na Islandu konalo druhé referendum o sjednaném způsobu vyrovnání dluhu. Voliči opětovně většinou odmítly navržený způsob vyrovnání dluhu, byť oproti předchozímu referendu byl podíl negativních hlasů nižší (93 % v březnu 2010 oproti necelým 60 % odevzdaných hlasů v dubnu 2011). Výsledek referenda komentovala předsedkyně islandské vlády Johanna Sigurdardottirová slovy, že „zvolena byla nejhorší varianta“; obdobná reakce přišla i ze strany představitelů Velké Británie a Nizozemska.³

Ještě před dnem konání referenda 7. dubna přijal usnesení ke zprávě o pokroku Islandu v roce 2010 Evropský parlament.⁴ Usnesení vyznívá veskrze pozitivně, ve věci vypořádání závazků vůči Velké Británii a Nizozemsku EP uvítal sjednanou dohodu a její schválení parlamentem a vzal na vědomí krok prezidenta Islandu i konání referenda. Více prostoru danému problému v usnesení EP věnováno není. Podobně stručný v dané věci byl ve svém projevu na plénu Evropské parlamentu komisař pro rozšíření Štefan Fülle. Podle jeho slov by Evropská komise uvítala „rychlé řešení, které by bylo v zájmu všech zúčastněných stran“.⁵

¹ Viz Přehled SZBP únor 2011.

² Viz BBC News, 20. 2. 2011, [ZDE](#).

³ Viz BBC News, 10. 4. 2011, [ZDE](#).

⁴ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. dubna 2011 o zprávě o pokroku Islandu za rok 2010 dostupné [ZDE](#).

⁵ Projev Štefana Fülleho dostupný [ZDE](#).

Předpokládaný vývoj

Podle některých vyjádření se britská a nizozemská strana rozhodly řešit spor soudní cestou, která nicméně může být zdlouhavá a vzhledem k nejistotě ohledně vypořádání závazků znesnadnit finanční a ekonomickou stabilizaci Islandu.⁶ Ve vztahu k členství Islandu v Unii může navíc případné blokování vstupu ze strany Velké Británie a Nizozemska značně oddálit datum plného členství země v EU, byť se podle prohlášení komisaře pro rozšíření Fülleho výsledek referenda žádným způsobem neprojeví na přístupovém procesu.⁷

ZEMĚ ZÁPADNÍHO BALKÁNU

Pozadí

Albánie a státy bývalé Jugoslávie projeví zájem o plné členství v Evropské unii, vstupu do Unie se podařilo dosáhnout pouze Slovinsko. Nejbližší členství v EU je Chorvatsko, u něhož se předpokládá, že by se mohlo stát 28. členem Unie v roce 2013, oficiálními kandidáty jsou dále Makedonie a Černá Hora, s kterými však prozatím nebyly zahájeny přístupové rozhovory. Albánie a Srbsko podaly přihlášky, nicméně zatím jim nebyl udělen kandidátský status. Bosna a Hercegovina a Kosovo pak jsou označovány za „země s evropskou perspektivou“.

Mnohé z těchto zemí však trpí vnitropolitickými krizemi. Vedle Bosny a Hercegoviny (viz dále) je to zejména Kosovo, kde došlo v únoru k anulaci prezidentských voleb ze strany Ústavního soudu pro procedurální nedostatky. Novou prezidentkou byla 7. dubna parlamentem zvolena policejní prezidentka Atifete Jahjagová. Prezidentská volba však byla kompromisem hlavních stran, které se shodly na potřebě ústavní reformy, jež by přenesla pravomoc volit hlavu státu na voliče. Spolu s předpokládaným zavedením přímé volby prezidenta by patrně došlo ke zkrácení funkčního období Jahjagové a volby by se měly konat do 18 měsíců.⁸

Výrazným politickým tématem v regionu je vztah Srbska a Kosova, kde došlo k posunu a zahájení vzájemných jednání, jež zprostředkovává Evropská unie (třetí, zatím poslední, z jednání obou stran se uskutečnilo 15. dubna; příští schůzka je plánována na polovinu května⁹). Složitá vnitropolitická situace je dále v Albánii, kde se s blížícím termínem místních voleb (vypsány na 8. května) polarizuje vnitropolitická scéna. I zde se EU snaží vystupovat jako aktivní moderátor vnitropolitického konfliktu.¹⁰

⁶ Euractiv, 11. 4. 2011, [ZDE](#).

⁷ Tiskové prohlášení komisaře Štefana Fülleho dostupné [ZDE](#).

⁸ Balkaninsight, 7. 4. 2011, [ZDE](#).

⁹ Viz tisková zpráva o obsahu jednání, dostupná [ZDE](#).

¹⁰ Viz Přehled SZBP březen 2011.

Makedonská opozice na konci ledna opustila jednání parlamentu a od té doby je bojkotovala na protest proti politickému stylu vlády. Parlament byl 14. dubna rozpuštěn a termín předčasných voleb byl stanoven na 5. červen. Opozice následně pohrozila akcemi občanské neposlušnosti v případě, že bude mít signály o snahách vlády manipulovat volební proces.¹¹

Aktuálně

7. dubna přijal Evropský parlament usnesení k hodnotící zprávě o pokroku Makedonie za rok 2010.¹² EP vyjádřil politování nad tím, že Rada dosud nerozhodla o zahájení přístupových rozhovorů, byť jí to Komise již dva roky doporučuje a její stanovisko podporuje i Evropský parlament. V podobném duchu se vyjadřuje i ke sporu s Řeckem o název země, kde přes úsilí OSN nedošlo k pokroku. Zmíněna je i nutnost reformy volební legislativy podle doporučení OBSE a Benátské komise Rady Evropy. Vedle celé řady pozitivních vyjádření na adresu Makedonie se usnesení EP dotýká postavení romského obyvatelstva, které „i nadále žije v hrozných podmínkách a čelí diskriminaci v přístupu na trh práce, ke zdravotní péči a sociálním službám“.

V souvislosti se stále nedořešeným problémem názvu země (jenž EP považuje za problém zásadního významu) Evropský parlament vyzval Radu a Komisi, „aby zahájily vývoj obecně použitelného mechanismu řešení sporů, který by se zaměřoval na řešení bilaterálních otázek mezi zeměmi ucházejícími se o vstup do EU, mezi těmito zeměmi a členskými státy a mezi členskými státy navzájem“, a vysokou představitelku Unie a komisaře pro rozšíření, aby napomohli dosažení dohody v otázce o názvu země. V závěru usnesení pak EP „vyzývá Radu a Komisi, aby dodržela své závazky vůči třetím zemím a ocenila pokrok a reformní úsilí zemí, jež splňují požadavky Evropské unie; upozorňuje, že v opačném případě může ochota těchto zemí provádět reformy ochabnout“.

S cílem „zdůraznit evropskou perspektivu zemí západního Balkánu a podpořit další vnitropolitické reformy“¹³ navštívili předseda Komise Barroso a komisař pro rozšíření Fülle ve dnech 7.-9. dubna Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu, Černou Horu a Makedonii. V Chorvatsku José Barroso ocenil dosavadní pokrok s tím, že vstup země do EU „je na dohled“. Zmínil nicméně oblasti (soudnictví, základní práva a boj proti korupci), v nichž je ještě třeba v cílové rovině vyvinout značné úsilí.¹⁴ Podobně optimistický byl Barroso i v Černé Hoře, které byl udělen kandidátský status v prosinci 2010. I zde předseda Evropské komise zmínil prioritní oblasti, na něž je třeba se během přístupového procesu zaměřit. Podobně jako u Chorvatska se jedná o reformu soudnictví, resp. právní stát obecně, či boj proti organizovanému zločinu a

¹¹ Balkaninsight, 14. 4. 2011, [ZDE](#).

¹² Usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. dubna 2011 o zprávě o pokroku Bývalé jugoslávské republiky Makedonie za rok 2010 dostupné [ZDE](#).

¹³ Tisková zpráva komisaře pro rozšíření Štefana Fülleho, dostupná [ZDE](#).

¹⁴ Prohlášení předsedy Evropské komise Josého Barrosa dostupné [ZDE](#).

korupci, jež mají podle Barrosa vliv i na povahu podnikatelského prostředí v zemi, a jsou tedy v zájmu samotné Černé Hory.¹⁵

Barrosovo vystoupení v Bosně a Hercegovině bylo o poznání méně pochvalné, než ve výše zmíněných dvou zemích. Předseda Komise sice zdůraznil, že EU s Bosnou a Hercegovinou v „evropské rodině“ počítá, a pozitivně kvitoval vyjádření předsednictva Bosny a Hercegoviny, podle něhož má země zájem stát se členem Unie, v reakci na současný stav státních institucí (viz výše) Barroso uvedl, že „odhodlání, politická odpovědnost a kultura kompromisu“ jsou nezbytné pro další přiblížení k EU. V závěru svého vystoupení Barroso ujistil, že Unie poskytne veškerou pomoc, nicméně rozhodující bude konání samotných představitelů Bosny a Hercegoviny.¹⁶

Integrace západního Balkánu byla rovněž tématem společného parlamentního zasedání členů Evropského parlamentu, národních parlamentů členských zemí EU a parlamentů zemí západního Balkánu v Bruselu 13. a 14. dubna.¹⁷ Ze strany zástupců parlamentů zemí západního Balkánu při té příležitosti zazněla výzva adresovaná svým protějškům v EU, aby se rozšíření Unie směrem na jihovýchod stalo výraznější prioritou vnějších vztahů Evropské unie.¹⁸

BOSNA A HERCEGOVINA

Pozadí

Situace v Bosně a Hercegovině je od voleb v říjnu roku 2010 stále zablokována. Nepodařilo se sestavit vládu na centrální úrovni a problémy spojené se sestavením exekutivy má také Federace Bosna a Hercegovina, jedna z entit Bosny a Hercegoviny.

Vláda Federace Bosny a Hercegoviny sice v polovině března vznikla, nicméně nejsou v ní zastoupeny hlavní chorvatské strany, které následně označily novou vládu za nelegální a vyjádřily jí neposlušnost.¹⁹ Spolu s jmenováním vlády byly zvoleni také prezident a viceprezidenti muslimsko-chorvatské Federace Bosna a Hercegovina. Volbu prezidenta a viceprezidentů však následně prohlásila za neplatnou Centrální volební komise z procedurálních důvodů. Vládní strany napadly rozhodnutí volební komise u soudu, u Ústavního soudu bude rovněž projednávána žaloba dosluhujícího prezidenta Federace Bosna a Hercegovina proti průběhu ustavující schůze nového parlamentu, kterou většina zástupců zvolených za chorvatské strany bojkotovala, a proti volbě prezidenta a viceprezidenta.²⁰

¹⁵ Prohlášení předsedy Evropské komise Josého Barrosa dostupné [ZDE](#).

¹⁶ Vystoupení předsedy Evropské komise Josého Barrosa dostupné [ZDE](#).

¹⁷ Viz stránky Joint Parliamentary Meeting: Western Balkans - towards a more integrated Europe, dostupné [ZDE](#).

¹⁸ Viz *Europolitics* 4184, 15. 4. 2011.

¹⁹ *Balkanisight*, 18. 3. 2011, [ZDE](#).

²⁰ *Balkaninsight*, 25. 3. 2011, [ZDE](#).

Evropská unie již v březnu reagovala na situaci v Bosně a Hercegovině proměnou svého postoje vůči tamním politickým představitelům, který zahrnoval i zavedení sankcí vůči osobám, „jejichž činnost narušuje svrchovanost, územní celistvost, ústavní pořádek a mezinárodněprávní subjektivitu Bosny a Hercegoviny, vážně ohrožuje bezpečnostní situaci v Bosně a Hercegovině nebo porušuje Daytonskou/Pařížskou všeobecnou rámcovou dohodu o míru a její přílohy“.²¹

Aktuálně

Politickou krizi v zemi nově posílil akt parlamentu Republiky Srbské. 13. dubna schválilo Národní shromáždění po více než desetihodinové debatě zákon o referendu, v němž by se voliči měli vyjádřit k závaznosti zákonů vysokého představitele v Bosně, zejména pak zákonů týkajících vyšetřování a souzení válečných zločinů. Přestože referendum má mít pouze konzultativní povahu a pravděpodobně bude postoupeno Radou národů, faktickou druhou komorou parlamentu, Ústavnímu soudu, jedná se o výrazný politický signál ze strany srbské komunity v Bosně vůči mezinárodní správě v zemi a případné konání referenda může mít dominový efekt, který by podkopával autoritu institucí vybudovaných na základě Daytonských dohod.²²

Na aktuální vývoj v Republice srbské reagovala ve svém prohlášení vysoká představitelka Unie Catherine Ashtonová. Přijetí zákona o referendu Národním shromážděním Republiky srbské označila za „krok špatným směrem“ s tím, že jednostranné kroky nepřispívají ke stabilizaci země a kýženým institucionálním reformám. Zároveň uvedla, že respekt k nezávislé justici je jednou ze základních podmínek budoucího přístupu země k EU, a vyzvala politické reprezentanty k individuální i kolektivní zodpovědnosti.²³

Předpokládaný vývoj

Bosnu a Hercegovinu podle prohlášení Catherine Ashtonové v nadcházejících dnech navštíví vyslanec vysoké představitelky Miroslav Lajčák, který by měl jednat s představiteli Republiky srbské o nastalé situaci.

CHORVATSKO

Pozadí

Chorvatsko patří mezi kandidátské země, u nichž se předpokládá brzké uzavření přístupových rozhovorů a dosažení plného členství v EU nejpozději do voleb do Evropského parlamentu v roce 2014. Dokončení přístupových rozhovorů bylo prioritou již českého předsednictví Radě EU v roce 2009, za prioritní je považuje i současné maďarské předsednictví, které by je chtělo uzavřít v červnu 2011.²⁴

²¹ Viz Přehled SZBP březen 2011.

²² Balkaninsight, 14. 4. 2011, [ZDE](#).

²³ Prohlášení vysoké představitelky Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

²⁴ Viz Přehled SZBP prosinec 2010.

Vstup země do EU nicméně stále komplikuje několik problémů, jež jsou pravidelně zmiňovány i v hodnoticích zprávách Komise. Jde zejména o oblast soudnictví, ochranu práv menšin a v neposlední řadě také o spolupráci chorvatských orgánů s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (ICTY)

Aktuálně

15. dubna vynesl ICTY v první instanci rozsudek, jímž odsoudil generála chorvatské armády Anteho Gotovinu ke 24 letům odnětí svobody. Gotovina byl shledán vinným ze spáchání válečných zločinů během operace „Bouře“, kdy Chorvatstko v roce 1995 vojensky ovládlo a etnicky vyčistilo oblast tzv. Republiky srbská Krajina. Spolu s Gotovinou byl k 18 letům vězení odsouzen další chorvatský generál Mladen Markač, třetí obviněný, generál Ivan Čermak, byl viny zproštěn.²⁵

Zejména Ante Gotovina je však v Chorvatsku značnou částí populace považován za národního hrdinu. Na jeho podporu se záhy po oznámení rozsudku uskutečnily demonstrace a pochody válečných veteránů.²⁶ Již 18. dubna oznámila předsedkyně chorvatské vlády Jadranka Kosorová, že vláda podnikne všechny právní i diplomatické kroky, aby prvoinstanční verdikt ICTY zvrátila. Ve stejném duchu se vyjádřil i lídr chorvatské opozice, sociální demokrat Zoran Milanović, který označil rozsudek ICTY za nespravedlivý.²⁷

Ve zjitřené atmosféře do značné míry zapadla informace o uzavření dalších dvou kapitol v rámci přístupových rozhovorů (kap. 11 – Zemědělství a rozvoj venkova, kap. 22 – Regionální politika a koordinace strukturálních nástrojů), ke kterému došlo 19. dubna. Z celkového počtu 35 kapitol je tak v současné době předběžně uzavřeno 30.²⁸

Předpokládaný vývoj

Ve vztahu k přístupovým jednáním se předpokládá uskutečnění dalších přístupových konferencí ještě v průběhu prvního pololetí tohoto roku. V ideálním případě by pak do konce června 2011 mělo dojít k uzavření všech 35 kapitol. Problémem, který se zvýraznil také v souvislosti s verdiktem ICTY, se však stále více ukazuje být klesající podpora vstupu do EU ze strany chorvatských občanů.²⁹

²⁵ Viz tisková zpráva ICTY, dostupná [ZDE](#).

²⁶ Balkaninsight, 16. 4. 2011, [ZDE](#).

²⁷ Balkaninsight, 19. 4. 2011, [ZDE](#).

²⁸ Viz tisková zpráva Rady, dostupná [ZDE](#).

²⁹ Balkaninsight, 20. 4. 2011, [ZDE](#).

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU

(Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky
a vnějších vztahů EU)

KAZACHSTÁN – PREZIDENTSKÉ VOLBY

Popis problematiky

3. dubna proběhly v Kazachstánu prezidentské volby, které byly vypsány jako předčasné před vypršením funkčního období stávajícího prezidenta Nursultana Nazarbajeva v roce 2012. Důvodem pro vypsání voleb byl zásah Ústavní rady, který na popud samotného Nazarbajeva zrušil zákon o referendu, jenž jednomyslně přijal parlament, a kterým měli voliči prodloužit prezidentův mandát do roku 2020. Sedmdesátiletý Nazarbajev zastává úřad prezidenta Kazachstánu od jeho osamostatnění se v roce 1991.³⁰ Kazachstán je pro svou rozlohu, ropné bohatství a geostrategickou polohu atraktivním sférou zájmu Ruska, USA i EU.

Volební pozorovatelská mise OBSE sice ve svém předběžném stanovisku³¹ ocenila dobrou organizaci a administraci voleb, nicméně s ohledem na absenci opozičních kandidátů a celkově nesoutěživém charakteru voleb kritizovala zejména omezenou svobodu sdružování a projevu. Podobně volební zákonodárství není podle pozorovatelů mise OBSE stále v souladu se standardy svobodných voleb založených na volné soutěži politických stran. O daném stavu vypovídají samotné výsledky voleb: za 90% účasti voličů byl prezident Nazarbajev znovuzvolen s více než 95 % hlasů.³²

Jednání v institucích EU

Vysoká představitelka Unie Catherine Ashtonová ve svém prohlášení z 5. dubna³³ pogratulovala občanům Kazachstánu k jejich výkonu politického práva volit, nicméně s odkazem na hodnocení mise OBSE vyzvala kazašské autority, aby reflektovaly kritiky, které hodnocení zmiňuje, a přijaly reformy, které by zajistily regulérní a soutěživé parlamentní volby v roce 2012. V závěru svého prohlášení označila Ashtonová Kazachstán za klíčového partnera a vyjádřila připravenost EU pomoci při provádění reform. O snaze o prohloubení vztahů s touto zemí ze strany Unie vypovídá také příprava Dohody o partnerství a spolupráci, jejímuž sjednání byla 13. dubna pověřena Komise (viz níže v sekci Dokumenty).

³⁰ Viz BBC News, 4. 4. 2011, dostupné [ZDE](#).

³¹ Předběžné stanovisko volební pozorovatelské mise OBSE dostupné [ZDE](#).

³² Oficiální volební výsledky dostupné [ZDE](#).

³³ Prohlášení vysoké představitelky Unie Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

NIGÉRIE – VŠEOBECNÉ VOLBY

Popis problematiky

Nigérie patří mezi klíčové země guinejského zálivu, o níž se rovněž hovoří jako o možném stálém africkém zástupci v Radě bezpečnosti OSN v případě, že by došlo k reformě tohoto orgánu. Vedle strategické polohy a výrazné populační síly (nejlidnatější země Afriky) zakládá svou mocenskou pozici zejména na bohatých nalezištích ropy, kterou země intenzivně těží i vyváží (Nigérie patří k deseti největším vývozcům ropy na světě). Turbulentní novodobou historie země, která získala nezávislost na Velké Británii v roce 1960, poznamenala řada převratů a vojenských režimů, separatistické tendence a občanská válka. Etnické a náboženské napětí (zejména konflikt mezi křesťany a muslimy, který navíc získává i teritoriální podobu – muslimové převládají na severu země, zatímco křesťané na jihu), spory mezi politickými elitami, závislost ekonomiky na vývozech ropy a s tím spojená zranitelnost nigerijského hospodářství v případě poklesu ceny této komodity, to vše přispívá k neklidu, který nezřídka přeroste v násilné střety. V posledních letech se také zvýšil počet bombových útoků na civilní cíle.

Dne 9. dubna proběhly v zemi volby do obou komor parlamentu, 16. dubna se uskutečnily volby prezidentské. V obou případech byl termín několikrát posunut z důvodu logistických komplikací. Vedle vládní Lidové demokratické strany (*People's Democratic Party*, PDP) ve volbách uspělo několik menších opozičních stran. V obou komorách parlamentu si vládní strana udržela absolutní většinu křesel a zvítězila i v prezidentských volbách, když její kandidát Goodluck Jonathan získal téměř 60 % odevzdaných platných hlasů hned v prvním kole prezidentských voleb.³⁴ V závěru dubna (26. a 28. dubna) proběhly také volby guvernérů států federace a státních zákonodárných sborů. Zvolením Goodlucka Jonathana získala Nigérie teprve druhého civilistu zvoleného v řadě do funkce prezidenta. Jonathan zastával prezidentský úřad již od května 2010, kdy funkci hlavy státu z pozice viceprezidenta převzal poté, co zemřel prezident Umaru Musa Yar'Adua. Vyhlášení volebních výsledků nicméně následovala vlna násilností, ke kterým došlo zejména v severních oblastech země. Občasné bombové útoky doprovázely celý průběh voleb.

Jednání v institucích EU

Volební proces v Nigérii sledovala volební pozorovatelská mise EU pod vedením slovinského poslance Evropského parlamentu Alojze Peterleho. Ta označila konání voleb za důležitý krok v politickém vývoji země a přivítala, že se celý proces odehrál v relativně pokojné atmosféře. Přestože ve svém hodnocení označila práci nezávislé volební komise za adekvátní daným podmínkám, volební pozorovatelé EU upozornili na celou řadu nedostatků, zejména ve fázi registrace voličů, dále na často pozorovaný

³⁴ Viz oficiální výsledky dostupné [ZDE](#).

jev hlasování osob, jež nedosahovaly zákonem stanoveného věku, či nedostatečné zajištění citlivého volebního materiálu při jeho převozu.³⁵

K volbám v Nigérii se vyjádřila také vysoká představitelka Unie Catherine Ashtonová, která ocenila relativně dobrou organizaci voleb ze strany nezávislé volební komise a volby označila za důležitý krok směrem ke konsolidaci demokracie v zemi. Zároveň odsoudila bombové útoky, které volby doprovázely, a vyzvala všechny strany a zainteresované skupiny i jednotlivce, aby respektovaly volební výsledky.³⁶

EVROPSKÁ POLITIKA SOUSEDSTVÍ

Popis problematiky

Evropská politika sousedství (EPS) je jedním ze základních nástrojů politiky vnějších vztahů EU. V souvislosti s událostmi v jižním sousedství EU od počátku tohoto roku se uvnitř Evropské unie rozvinula debata o potřebě redefinici zásad a cílů spolupráce se sousedními zeměmi. Hlavními kritiky dosavadního provádění EPS se stal Evropský parlament a některé členské státy (např. Velká Británie či Německo). Kritizována byla zejména absence efektivního požadavku po fungování demokratických institucí a ochraně lidských práv ze strany režimů, s nimiž EU navázala a rozvíjela spolupráci. Druhou oblastí proměny EPS by mělo být přeorientování finančních prostředků, zejména pak od příjemců ve východním sousedství směrem k sousedství jižnímu.³⁷

Jednání v institucích EU

7. dubna přijal k Evropské politice sousedství dvě usnesení Evropský parlament, a sice k východní a jižní dimenzi. V rámci projednávání těchto bodů vystoupil na půdě Evropského parlamentu komisař pro rozšíření a evropskou politiku sousedství Štefan Fülle. Zmínil předchozí práce na reformulaci EPS a avizoval zveřejnění komplexního sdělení Komise v průběhu května.³⁸ Sdělení by mělo rovněž obsahovat detailní rozpracování dalšího postupu v obou – tedy východní a jižní – dimenzích EPS. Komisař Fülle dále zdůraznil důležitost obchodní vztahů a vytvoření zón volného obchodu s danými zeměmi a také podpora větší mobility osob mezi EU a partnerskými zeměmi EPS.

Evropský parlament ve svých usneseních v obecné části uvítal posun v EPS směrem k větší diferenciaci přístupu vůči partnerským zemím a přehodnocení přiměřenosti zdrojů použitých v rámci partnerství. EP dále vyzval Evropskou službu pro vnější činnost a delegace EU, aby přispěli k začlenění lidských práv a politických principů do analýzy politické situace ve třetích zemích a jejich „začlenění do možných

³⁵ Vyjádření volební pozorovatelské mise k parlamentním volbám dostupné [ZDE](#), obsáhlejší předběžné stanovisko také k prezidentským volbám [ZDE](#).

³⁶ Vyjádření vysoké představitelky Unie Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

³⁷ Viz Přehled SZBP únor 2011.

³⁸ Text vystoupení komisaře Fülleho v EP dostupný [ZDE](#).

„transformačních“ politik prostřednictvím projektů pomoci“³⁹. V obecné rovině dále EP zdůraznil rozdíl „mezi „evropskými sousedy“ – zeměmi, jež mohou po splnění kodaňských kritérií formálně přistoupit k EU, a „sousedy Evropy“ – státy, jež vzhledem ke své zeměpisné poloze k EU přistoupit nemohou“⁴⁰, čímž se opětovně přihlásil k především geografickému vymezení hranic Evropské unie.

Ve vztahu k hodnocení dosavadní realizace projektu Východního partnerství se Evropský parlament plně postavil za jeho další pokračování a vyzval Komisi, aby našla další finanční prostředky k jeho financování. Pozitivně se EP vyjádřil zejména k podpoře mobility studentů a akademických pracovníků a podpoře občanské společnosti v daných zemích. Dále EP vyzval Evropskou radu a Komisi k „zajištění toho, aby nabídka vízové liberalizace učiněná zemím Východního partnerství (pokud jde o její harmonogram a obsah) byla přinejmenším tak velkorysá, jako byly návrhy předložené jiným zemím, s nimiž země Východního partnerství hraničí, aby se tak zabránilo vzniku pobídek k vydávání zahraničních pasů občanům zemí Východního partnerství, což by – jako v případě Gruzie, Ukrajiny a Moldavska – mohlo mít destabilizační dopad na tyto země, a mohlo by to tedy být v rozporu s bezpečností a zájmy samotné EU“. Tento bod poukazuje zejména na praxi Ruské federace, s níž EU vízový styk liberalizovala a která zároveň nabízí obyvatelům daných zemí ruské národnosti ruské pasy. Tím se posilují již tak silné konflikty mezi těmito a ostatními obyvateli. EP v rámci svého usnesení uvítal uspořádání druhého summitu Východního partnerství, který by se měl konat v roce 2011 během polského předsednictví.

Co se jižní dimenze EPS týká, Evropský parlament zopakoval již zmiňovanou potřebu posílení politického rozměru spolupráce s partnerskými zeměmi a větší důraz na uplatňování demokratických zásad v jejich vnitřní politice. Specifikem hodnocení EPS v jižním sousedství ze strany EP je důraz kladený na podporu práv žen a genderové rovnosti. Prioritním tématem je také vízová politika vůči těmto zemím a výzva Evropského parlamentu po její liberalizaci zejména ve vztahu ke studentům, vědeckým pracovníkům a obchodníkům. EP ve svém usnesení kritizuje dosavadní realizaci projektu Unie pro Středomoří, která prý „nenaplnila očekávání“ a měla by být oživena s přihlédnutím k aktuálnímu vývoji v oblasti; podobně kritických slov se dostalo obchodní dimenzi Unie pro Středomoří, která trpí „nedostatkem pokroku při budování evropsko-středomořské zóny volného obchodu“. V neposlední řadě pak EP vyjádřil své znepokojení nad neustálým odkládáním druhého summitu Unie pro Středomoří.

³⁹ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. dubna 2011 o přezkumu evropské politiky sousedství – východním rozměru dostupné [ZDE](#).

⁴⁰ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. dubna 2011 o přezkumu evropské politiky sousedství – jižním rozměru dostupné [ZDE](#).

POBŘEŽÍ SLONOVINY

Popis problematiky

Jedna z kdysi politicky nejstabilnějších a ekonomicky nejvíce prosperujících zemí subsaharské Afriky se od konce 90. let, kdy došlo ke státnímu převratu, který svrhl dlouholetého prezidenta Felixe Houphouët-Boignyho, potýká s vnitřními problémy. V roce 2002 propukl otevřený ozbrojený konflikt, jenž se následně podařilo utlumit za pomoci mise OSN, která v zemi působí od roku 2003. Fakticky došlo k rozdělení země na dvě části severu a jihu, kde geografické rozdělení země posiluje také odlišné náboženského vyznání obyvatel (sever převážně muslimský, jih křesťanský) a převažující ekonomická aktivita (sever se zaměřuje na obchod, jih na zemědělskou produkci). Rozštěpení země se projevilo i v politické oblasti, kdy po prezidentských volbách z listopadu 2010, které měly zemi pomoci ven z politické krize, odmítl dosavadní prezident Laurent Gbagbo uznat výsledek voleb a předat úřad svému rivalovi Alassanovi Ouattarovi.⁴¹

Mezinárodní společenství (ECOWAS, jehož je Pobřeží slonoviny členem, Africká unie, EU, bývalá koloniální metropole Francie či USA) uznalo za vítěze voleb Ouattaru. Ani to však nepřimělo Gbagba, který si nadále podržel vliv v ozbrojených silách, k předání moci. Na severu země se tak vytvořila vláda okolo Alassana Ouattary a od konce prosince 2010 probíhaly boje mezi ozbrojenými skupinami obou stran., které eskalovaly v březnu a na počátku dubna. 30. března přijala k situaci v zemi rezoluci Rada bezpečnosti OSN.⁴² Touto rezolucí byl potvrzen mandát jednotek OSN při ochraně bezpečnosti civilního obyvatelstva a byla zavedena cílené sankce proti hlavním představitelům Gbagbova režimu. Ouattarovi síly nakonec za pomoci jednotek OSN a Francie získaly vojenskou převahu a 11. dubna byl Laurent Gbagbo zadržen v prezidentském paláci v Abidžanu. Vlády se poté fakticky ujal Alassane Ouattara.

Jednání v institucích EU

S tím, jak eskaloval vojenský konflikt v zemi, zesiloval i tlak EU na Lauranta Gbagba a jeho režim. 1. dubna vysoká představitelka Unie Catherine Ashtonová opět Gbagba vyzvala, aby odstoupil a moc předal do rukou legitimně zvoleného Ouattary. Zároveň se vyslovila pro umožnění silám OSN v zemi, aby „plně vykonávaly svůj mandát ochrany civilního obyvatelstva“.⁴³ Pozornost Unie přitahovala zejména horšící se humanitární situace v zemi, narůstající množství vnitřních vysídlenců i uprchlíků do okolních států a obava z „přelití“ konfliktu do celého regionu.⁴⁴

⁴¹ K volbám v Pobřeží slonoviny více viz Přehled SZBP prosinec 2010.

⁴² Rezoluce RB OSN 1975 dostupná [ZDE](#).

⁴³ Prohlášení Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

⁴⁴ Viz prohlášení komisařky pro mezinárodní spolupráci, humanitární pomoc a řešení krizí Kristaliny Georgiev, dostupné [ZDE](#).

Zatčení Laurenta Gbagba 11. dubna Unie ústy vysoké představitelky přivítala a vyjádřila plnou podporu prezidentovi Ouattarovi. Ashtonová zároveň ocenila společný postup EU a partnerských organizací v Africe (ECOWAS a AU).⁴⁵ Evropská komise následně v návaznosti na závěry Rady z 12. dubna rozhodla o poskytnutí 180 milionů eur jako pomoci na rekonstrukci země.⁴⁶ EU zároveň zmírnila některé sankce uvalené na Pobřeží slonoviny pod vládou prezidenta Gbagba a do budoucna plánuje po konzultaci s novou vládou jejich další přehodnocení.⁴⁷

SÝRIE

Popis problematiky

Syrský režim, který od počátku 60. let minulého století ovládá úzká skupina elit za pomoci aparátu panarabské strany Baas, patří k režimům, jež se v poslední době dostaly do značné mezinárodní izolace. Zejména angažmá v sousedním Libanonu, jehož část Sýrie až do roku 2005 po tři dekády okupovala, silné a často deklarované nepřátelství vůči státu Izrael a údajná podpora teroristickým skupinám přivedly do skupiny států, jež americká vláda prezidenta George W. Bushe označovala za „osu zla“.

Režim od přelomu tisíciletí, kdy po smrti prezidenta Háfize Asada nastoupil do funkce hlavy státu jeho syn Bašár, vykazoval určitou snahu o vlastní reformu, zejména v hospodářské oblasti (ekonomika byla plně kontrolovaná státem), velmi omezeně pak i ve sféře politické. V souvislosti s vlnou protestních hnutí, jež se od počátku tohoto roku přehnala arabským světem, přičemž v některých zemích došlo k odstavení dlouholetých představitelů režimu (Tunisko, Egypt), či přímo ozbrojenému povstání s mezinárodním přesahem (Libye),⁴⁸ došlo k vnitropolitickému posunu i v Sýrii.

Demonstrace, k nimž na jaře docházelo i v Damašku, se prezident Asad snažil utlumit kombinací ústupků a represe. Byl zrušen výjimečný stav, který v zemi panoval po téměř 50 let a prezident obměnil vládní kabinet. Tyto ústupky nicméně doprovázela represe, jejíž intenzita nepolevila, přičemž prezident Asad označil demonstranty za agenty Izraele. K prozatím nejdrastičtějšímu zásahu režimu proti opozici došlo 21. dubna, kdy si rozehnutí pokojné demonstrace vyžádalo několik desítek životů. Následně syrská vláda zapojila do potlačování projevů opozice i armádní síly, čímž fakticky došlo k obnovení výjimečného stavu. Podle odhadů lidskoprávních organizací si potlačování nepokojů dosud vyžádalo více než 500 obětí, přičemž armáda se v závěru měsíce dubna soustředila na potlačování protivládního odporu v městě Dará, které se nachází přibližně 100 kilometrů na jih od hlavního města Damašku.⁴⁹

⁴⁵ Prohlášení Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

⁴⁶ Viz Europolitics 4183, 14. 4. 2011.

⁴⁷ Závěry Rady dostupné [ZDE](#).

⁴⁸ Viz přehled SZBP leden, únor a březen 2011.

⁴⁹ Viz BBC, 2. 5. 2011, dostupné [ZDE](#).

Jednání v institucích EU

Situaci v Sýrii se věnovala již v první polovině dubna na svém zasedání Rada. Ve svých závěrech z 12. dubna⁵⁰ vyjádřila znepokojení nad násilným postupem syrského režimu proti pokojným demonstracím a vyzvala k okamžitému propuštění všech zadržovaných. Po krveprolití 21. dubna se k aktuálním událostem v zemi vyjádřila vysoká představitelka Unie Catherine Ashtonová. Po jednoznačném odsouzení použití hrubé síly proti demonstrantům vyzvala syrskou vládu k provedení reform, jež se zdály být po určitých ústupcích prezidenta Asada řešením situace v zemi. V souvislosti s tím Ashtonová zmínila připravenost Evropské unie poskytnout plnou podporu případnému reformnímu úsilí, ovšem pouze pod podmínkou upuštění od násilného postupu vlády proti opozici.⁵¹

Poté, co situace v Sýrii eskalovala, vydala Ashtonová koncem měsíce dubna stanovisko ve jménu EU. Vedle výše zmíněných výzev adresovaných syrské vládě obsahuje stanovisko informaci o spuštění vnitřních procedur, které by měly vést k uvalení embarga na vývoz zbraní a dalšího vybavení, jež by mohlo být použito pro represí opozice, a o přijetí dalších cílených omezujících opatření. Zároveň Unie nepokročí v procesu vyjednávání asociační dohody, který byl zahájen v roce 2004. Revidovány budou rovněž všechny další aspekty spolupráce se syrskými autoritami, včetně poskytování finančních zdrojů v rámci Evropské politiky sousedství.⁵² Jedná se tak o přípravu omezujících opatření vůči syrskému režimu a jeho představitelům.

ČERNOBYLSKÝ SUMMIT, UKRAJINA

Popis problematiky

U příležitosti 25. výročí havárie jaderné elektrárny v ukrajinském Černobylu (26. dubna) se v hlavním městě Ukrajiny Kyjevě konal 19. dubna summit, který byl koncipován jako dárcovská konference, jejímž cílem bylo shromáždit finanční prostředky potřebné pro stavbu nového krytu nad zničeným reaktorem černobylské elektrárny. Dárcovské konference se zúčastnily delegace z více než 60 zemí a mezinárodních organizací, včetně generálního tajemníka OSN, generálního ředitele Mezinárodní agentury pro atomovou energii či předsedy Evropské komise. Účastníci summitu nakonec přislíbily na tento účel poskytnout celkem 550 mil. eur, z toho Evropská komise přislíbila 110 mil., USA 86 mil., Rusko 45 mil., Ukrajina 29 mil. Česká republika slíbila poskytnout 2,6 mil. eur.⁵³

V návaznosti na summit se ve dnech 20.-22. dubna konala odborná konference na téma jaderné bezpečnosti. Téma jaderné bezpečnosti se stalo aktuální nejen v

⁵⁰ Závěry Rady z 12. 4. 2011 dostupné [ZDE](#).

⁵¹ Prohlášení vysoké představitelky Unie Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

⁵² Prohlášení vysoké představitelky Unie Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

⁵³ Viz Aktuálně.cz, 20. 4. 2011, [ZDE](#).

souvislosti na zmíněné výročí, ale také s ohledem na nedávnou havárii jaderné elektrárny v japonské Fukušimě,⁵⁴ jež oživila debatu o mezích bezpečnosti provozu jaderných zařízení a v některých zemích (např. v Německu) vedla k naprostému přehodnocení dosavadní koncepce energetické politiky.

Jednání v institucích EU

U příležitosti své účasti na summitu v Kyjevě se předseda Evropské komise Barroso sešel s ukrajinským prezidentem Janukovyčem. Při jednáních se vedle jaderné bezpečnosti oba představitelé dotkli zejména stálých témat vztahů mezi EU a Ukrajinou.⁵⁵ Jedná se především o záměr uzavřít asociační dohodu a o liberalizaci vízového režimu, dále o vytvoření zóny volného obchodu a o spolupráci v oblasti energetiky (Ukrajina je od 1. února 2011 plným členem tzv. Energetického společenství). Jednání o asociační dohodě by podle vyjádření Josého Barrosa měla být uzavřena ještě do konce tohoto roku.⁵⁶ Barroso rovněž zdůraznil politické souvislosti uzavření takové dohody (zejména respektování lidských práv a demokratických zásad a právní stát), což plně odpovídá nové koncepci Evropské politiky sousedství, jež by měla být zveřejněna na počátku května.⁵⁷

⁵⁴ Viz Přehled SZBP březen 2011.

⁵⁵ Blíže k těmto tématům v souvislosti s posledním summitem EU-Ukrajina viz Přehled SZBP listopad 2010.

⁵⁶ Prohlášení předsedy Evropské komise Josého Barrosa dostupné [ZDE](#).

⁵⁷ Viz Europolitics 4192, 2. 5. 2011.

DOKUMENTY SZBP EU

(Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

Nařízení Rady o změně nařízení Rady (ES) č. 560/2005, kterým se ukládají některá zvláštní omezující opatření namířená proti některým osobám a subjektům vzhledem k situaci v Pobřeží slonoviny – [7246/11](#)

Rozhodnutí Rady o změně rozhodnutí 2010/656/SZBP, kterým se obnovují omezující opatření vůči Pobřeží slonoviny – [7242/11](#)

Datum: 5. 4. 2011

Typ dokumentu: Nařízení a rozhodnutí Rady

Obsah dokumentu: Oba dokumenty reagují na aktuální vývoj v Pořeží slonoviny. V návaznosti na rezoluci Rady bezpečnosti OSN z 30. března 2011 zavádějí sankce vůči prezidentovi Laurentovi Gbagbovi a jeho nelegitimní vládě. Jedná se o rozšíření již uvalených sankcí, např. o zákaz nákupu obligací či jiných cenných papírů, které by byly vydané či zaručené nelegitimní Gbagbovou vládou.

Rozhodnutí Rady o zmocnění k zahájení jednání s Republikou Kazachstán o posílené Dohodě o partnerství a spolupráci mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Republikou Kazachstán na straně druhé – [8282/11](#)

Rozhodnutí zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, kterým se Evropská komise zmocňuje, aby jménem členských států sjednala ustanovení posílené Dohody o partnerství a spolupráci mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Republikou Kazachstán na straně druhé, které spadají do pravomoci členských států – [8283/11](#)

Datum: 13. 4. 2011

Typ dokumentu: Rozhodnutí Rady a členských států zastoupených v Radě LIMITE

Obsah dokumentu: V souvislosti s přípravou sjednání Dohody o partnerství a spolupráci mezi Evropskou unií a jejími členskými státy a Kazachstánem byla Evropská komise pověřena sjednáním ustanovení této dohody.